

วิภัตติ

๑. วุตตมานา ปัจจุบันกาล (อยู่, ย่อม, จะ)

ป. ^{ปรัสสบท} ติ	อนติ	เต	อนเต
ม. สติ	ถ	เส	วฺเห
อุ. มิ	ม	เอ	มฺเห

๒. ปณฺจมี บังคับ, หวัง, อ้อนวอน (จง, เกิด, ขอจง)

ป. ตู	อนตุ	ตุ	อนตุ
ม. หิ	ถ	สุถ	วโ
อุ. มิ	ม	เอ	ามฺหเส

๓. สตุตฺมี ยอมตาม, กำหนด, ำพียง (ควร, พียง, พียง)

ป. เอยฺย	เอยฺย	เออ	เอริ
ม. เอยฺยาสิ	เอยฺยถ	เอถ	เอยฺยวโ
อุ. เอยฺยามี	เอยฺยาม	เอยฺย	เอยฺยามฺเห

๔. ปโรกฺษา อดีตกาล (แล้ว)

ป. อ	อุ	ตุล	เร
ม. เอ	ตุล	ตุล	วโ
อุ. อํ	มฺห	อิ	มฺเห

๕. หียตฺตฺนี อดีตกาล ('แล้ว' ถ้ามี อ นำหน้า 'ได้...แล้ว')

ป. อา	อุ	ตุล	ตุล
ม. โอ	ตุล	เส	วฺห
อุ. อํ	มฺห	อิ	มฺหเส

๖. อชฺชตฺตฺนี อดีตกาล ('แล้ว' ถ้ามี อ นำหน้า 'ได้...แล้ว')

ป. อี	อิ	อุ	อิสฺอุ	อา	อุ
ม. โอ	อิ	ตุล		เส	วฺห
อุ. อี		มฺหา		อํ	มฺเห

๗. ภวิสฺสฺนฺติ อนาคตกาล (จัก)

ป. สฺสฺติ	ิสฺสฺนฺติ	สฺสฺเต	สฺสฺนฺเต
ม. สฺสฺสิ	ิสฺสฺถ	สฺสฺเส	สฺสฺวฺเห
อุ. สฺสฺสามิ	ิสฺสฺสาม	สฺสฺ	สฺสฺสามฺเห

๘. กาลาติปฺตฺติ อนาคตกาลของอดีต (จัก...แล้ว' ถ้ามี อ นำหน้า 'จักได้...แล้ว')

ป. สฺสา	ิสฺส	ิสฺสฺสุ	สฺสฺถ	สฺสฺสิ
ม. สฺเส	ิสฺสฺถ	สฺสฺเส	สฺสฺวฺเห	
อุ. สฺสฺ	ิสฺสฺสามฺหา	สฺสฺ	สฺสฺสามฺหเส	

(ที่อยู่ในวงกลมคือ ใช้แทนวิภัตติฝ่ายปรัสสบทในตำแหน่งที่ตรงกันได้)

ธาตุ

หมวด ปัจจัย

ภู (อ, เอ)	ภู หุ ลี ชิ - มร ปจ อิกฺข ลก คม
รฺฐ (อ, เอ)	รฺฐ ภูช ลิป - มจ กิท
ทิว (ย)	ทิว ลิว ชิ - พุช มฺห มฺสฺ รช - มจ กิท
สุ (ณฺ, ณฺา)	สุ วฺ ลี
กี (นา)	กี ชิ จิ ญา - ฐฺ ลฺ ฝุ
คห (ณฺหา)	คห
ตน (โอ)	ตน กร สกฺก ชาคร
จฺร (ณฺ, ณฺย)	จฺร ตกฺก ลกฺข มนฺต จินฺต (ที่เป็นตัวหนาคือ อักขรมธาตุ)

สํกมฺมธาตฺว ธาตุเรียกหากรรม (คือ สิ่งที่ถูกทำ)
อํกมฺมธาตฺว ธาตุไม่เรียกหากรรม

กิริยา อาชฺยยาต

กาล

ปัจจุบันกาล (วัตตมานา)

- ปัจจุบันแท้
- ปัจจุบันใกล้เคียงอดีต
- ปัจจุบันใกล้เคียงอนาคต

อดีตกาล

- ล่วงแล้วไม่มีกำหนด (ปโรกษา)
- ล่วงแล้ววานนี้ (หียตฺตฺนี)
- ล่วงแล้ววันนี้ (อชฺชตฺตฺนี)

อนาคตกาล

- อนาคตของปัจจุบัน (ภวิสฺสฺนฺติ)
- อนาคตของอดีต (กาลาติปฺตฺติ)

ปัจจัย

กัตตฺวาจก	อ เอ ย ณฺ ณา นา ณฺหา โ อ ณฺย
กัมมฺวาจก	ย ปัจจัย กับ อิ อาคมหน้า ย
ภาวฺวาจก	ลง ย ปัจจัย (และ เต วัตตมานา)
เหตุกัตตฺวาจก	ณฺย ณฺาเป ณฺาปย
เหตุกัมมฺวาจก	ลงปัจจัย ๑๐ ตัวในกัตตฺวาจกด้วย
	ลงเหตุปัจจัยคือ ณฺาเป ด้วย
	ลง ย ปัจจัย กับทั้ง อิ อาคมหน้า ย ด้วย

วาจก

- กัตตฺวาจก ยกผู้ทำ เป็นประธาน
- กัมมฺวาจก ยกผู้ที่ถูกกระทำ เป็นประธาน
- เหตุกัตตฺวาจก ยกผู้ใช้ให้ทำ เป็นประธาน
- เหตุกัมมฺวาจก สกัมมธาตฺว ยกสิ่งที่เขาใช้ให้บุคคลทำ เป็นประธาน
อํกมฺมธาตฺว ยกผู้ที่ถูกใช้ให้ทำ เป็นประธาน
- ภาวฺวาจก บอกเพียงความมีความเป็น ไม่มีประธาน

บท

ปรัสสบท บทเพื่อผู้อื่น

- เป็นเครื่องหมายกัตตฺว-เหตุกัตตฺวาจก
- อิตฺตโนบท บทเพื่อตน
- เป็นเครื่องหมายกัมม-ภาว-เหตุกัมมฺวาจก

วจนะ

เอกวจนะ

- พหุวจนะ
- ประธานกับกิริยา
- ต้องมีวจนะตรงกัน

บุรุษ

ปฺฐมบุรุษ

- มัธยมบุรุษ
- อุตฺตมบุรุษ
- ประธานกับกิริยา
ต้องมีบุรุษตรงกัน

